

Vergaderjaar 2015–2016

32 637

Bedrijfslevenbeleid

Nr. 241

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 mei 2016

Met deze brief informeer ik uw Kamer, mede namens de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de Staatssecretaris van Financiën, over het beleid voor startups en scale-ups. Deze brief vormt een vervolg op de brief *«Ambitieuze Ondernemerschap: een agenda voor starters en groeiers¹»*.

Startups en scale-ups zijn vernieuwers van de economie. Ze creëren werkgelegenheid door zelf te groeien, en ook door op te treden als belangrijke kennispartner van grote bedrijven en hen uit te dagen tot vernieuwing. Daarom wil ik startups en scale-ups alle ruimte blijven geven om te starten en te groeien. Het generieke bedrijvenbeleid is er voor alle ondernemers en zorgt voor passende randvoorwaarden, onder andere door te investeren in R&D, het verlenen van overheidsgaranties en de vermindering van regeldruk. Startups en scale-ups vragen op sommige terreinen om specifieke randvoorwaarden, bijvoorbeeld op het gebied van kapitaal, talent en netwerkontwikkeling.

Daarom heb ik mevrouw Kroes gevraagd als Special Envoy Startups om Nederland te positioneren als de plek in Europa voor startups en scale-ups voor de periode van 1 januari 2015 tot 1 juli 2016. Onder de vlag Startup-Delta heeft mevrouw Kroes Nederland als startupland internationaal op de kaart gezet en, samen met de partijen in het veld, door middel van een startup-agenda de unieke positie die Nederland heeft, verder versterkt. Zij heeft mij over de tussentijdse resultaten geïnformeerd². Mevrouw Kroes zal de volledige resultaten aan mij melden aan het einde van haar aanstellingsperiode.

¹ Kamerbrief over beleid voor ambitieuze ondernemers, 17-3-2014 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/03/17/kamerbrief-over-beleid-voor-ambitieuze-ondernemers>, Kamerstuk 31 311, nr. 104.

² Brief aan Minister-President Rutte, burgemeester van Amsterdam Van der Laan en mijzelf, 10 september 2015 <http://startupdelta.org/about/press/124>.

Aansprekende resultaten zijn onder andere de Startupbox, waarmee startups makkelijk naar de best passende overheidsregeling geleid worden. Daarnaast stelt het kabinet per 2017 jaarlijks € 50 miljoen beschikbaar voor de stimulering van startups/mkb. Met de lancering van COSTA (samenwerking COrporates en STArtups) worden grote bedrijven en startups verbonden, wat met het corporate launchpad ook een concreet platform krijgt. En met Codepact zijn programmeerlessen op scholen straks voor iedereen werkelijkheid. Dit zijn slechts enkele van de vele resultaten die er toe geleid hebben dat Nederland in de relevante ranglijsten is gestegen en bij het Startup Nation Scoreboard zelfs de eerste plaats bekleedt. In deze brief deel ik de resultaten van deze aanpak tot dusver en kondig ik een vervolg aan: StartupDelta 2020.

Met deze brief geef ik ook invulling aan de motie van het lid Verhoeven die verzocht om te komen tot een eenduidige definitie van startups en het Nederlandse startup-ecosysteem van startups, investeerders, incubators en accelerators in kaart te brengen³. Ook geef ik invulling aan de motie van het lid Mulder die verzocht om bij het ontwerp van de fiscale regelingen voor startups rekening te houden met de versterking van het eigen vermogen van het mkb, waaronder startups⁴. Tevens kom ik tegemoet aan mijn toezegging om de evaluatie van de SEIS-regeling met uw Kamer te delen⁵.

De Minister van Economische Zaken,
H.G.J. Kamp

³ Kamerstuk 32 637, nr. 186.

⁴ Kamerstuk 34 300, nr. 28.

⁵ AO Ondernemen en bedrijfsfinanciering 19-11-2014, Kamerstuk 32 637, nr. 163.

1. Het belang van startups en scale-ups

Ondernemerschap is belangrijk voor de Nederlandse economie. Nederland is één van de meest ondernemende landen in Europa en heeft een divers en krachtig mkb. Het mkb is goed voor vier miljoen banen en 60% van de door het bedrijfsleven gecreëerde toegevoegde waarde⁶. Startups⁷ en scale-ups⁸ zijn binnen het totale mkb van speciaal belang. Startups kunnen door hun beperkte omvang en jonge bestaan experimenteren en risico's nemen⁹. Startups zoeken met radicale innovatie de grens op van wat mogelijk is en verleggen deze grens. Daarmee zijn zij belangrijk voor innovatie en productiviteitsgroei¹⁰. Het zijn vooral de startups en bedrijven die echt doorgroeien (scale-ups) die bijdragen aan werkgelegenheid en economische groei¹¹. Voorbeelden van dit soort bedrijven zijn Catawiki uit Assen – het snelst groeiende bedrijf van Europa¹² – dat afgelopen jaar 75 miljoen aan investeringen ophaalde en op zoek is naar 300 nieuwe werknemers. Of het biotechbedrijf Acerta Pharma uit Oss, dat werkt aan een veelbelovend middel tegen leukemie en eind vorig jaar een meerderheidsbelang heeft verkocht voor een recordbedrag in de sector van € 3,7 miljard¹³.

Naast de potentie die startups en scale-ups bieden voor snelle groei en werkgelegenheid zijn zij ook op andere manieren van belang voor de economie. Zij werken aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen, vanuit de gedachte dat daar de economische kansen van de toekomst liggen. Startups houden zich onder meer bezig met duurzame energie, een toekomstbestendig zorgstelsel, cybersecurity en duurzame landbouw met behulp van baanbrekende technologieën als fotonische chips¹⁴, blockchains en 3d-printers. Een voorbeeld van een startup die maatschappelijke relevantie combineert met nieuwe technologie is Plant-e (zie box 1). Ook spelen deze jonge, innovatieve bedrijven een belangrijke rol in het innovatiesysteem van Nederland door op te treden als kennispartner van grote bedrijven, die ze uitdagen tot vernieuwing. Een R&D-bedrijf als «Tweetonig» heeft bijvoorbeeld maar weinig personeel in dienst, maar juist door zijn innovatieve aanpak en flexibiliteit speelt het een essentiële R&D-rol voor multinationals. Zo blijven de grote, R&D intensieve bedrijven verbonden aan het Nederlandse kennisnetwerk en de Nederlandse economie. Ook zorgt de komst van startups en scale-ups met platformtechnologieën voor beperking van transactiekosten in de economie, zoals bij het bedrijf «Werkspot» dat de markt voor klussen en klusbedrijven transparant maakt. Met een relatief klein aantal werknemers in dienst (30 à 50) zorgen zij dagelijks voor 1 miljoen klussen.

⁶ CBS, 2016.

⁷ Een startup is een bedrijf met een vernieuwend idee waarbij een schaalbaar en herhaalbaar product of dienst gemaakt wordt, vervaardigd door middel van nieuwe technologie. Hiermee wordt voldaan aan motie Verhoeven (Kamerstuk 32 637, nr. 186).

⁸ Een scale-up is een onderneming met een gemiddelde jaarlijkse groei in werknemers of omzet van jaarlijks 20% over een periode van drie jaar, en met meer dan 10 werknemers aan het begin van de periode (Sherry Coutu, the scale-up report 2014).

⁹ Schumpeter – The theory of economic development, 1911.

¹⁰ Akcigit, U., & Kerr, W. R. (2010). Growth through heterogeneous innovations. National Bureau of Economic Research.

¹¹ OECD, Dynemp 2015.

¹² Deloitte Fast 500 EMEA.

¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/12/17/minister-kamp-goed-jaar-voor-nederlandse-biotechbedrijven>.

¹⁴ <http://fd.nl/ondernemen/1149918/hightechsector-koestert-grote-verwachtingen-van-nieuwe-technologie>.

Box 1: Plant-e

De startup Plant-e is ontstaan als een spin-off van Wageningen UR en genereert elektriciteit uit levende planten. Door middel van fotosynthese produceert een plant organisch materiaal. Een deel van dit organisch materiaal gebruikt de plant voor de eigen groei maar een groot deel wordt ongebruikt uitgescheiden in de grond via de wortels. In de grond rondom deze wortels leven bacteriën die het organisch materiaal afbreken. In dit afbraakproces komen elektronen vrij als afvalproduct. Plant-e zorgt dat deze elektronen met behulp van elektroden worden afgevangen en daarmee wordt vervolgens stroom opgewekt. De plant wordt niet belemmerd in de groei.

Door deze combinatie van behoud van groen en natuur en opwekking van elektriciteit biedt de technologie interessante toepassingen. Lantaarnpalen kunnen branden op de groene stroom uit de berm of wifi hotspots kunnen werken op elektriciteit van de groenvoorziening in stedelijke gebieden. Ook in ontwikkelingslanden biedt deze technologie kansen, bijvoorbeeld door rijstvelden te combineren met elektriciteitsproductie. De startup Plant-e is dus maatschappelijk relevant door de inzet voor een duurzaam energiesysteem, maar ze loopt internationaal gezien ook nog eens voorop met deze innovatieve technologie. Als overheid bieden we een startup als Plant-e ruimte om te groeien en wereldspeler te worden. Het Ministerie van Economische Zaken biedt daarom deze startup experimenteeruimte door in onze binnentuin ruimte beschikbaar te stellen. Zo kan de startup de technologie verder ontwikkelen en sneller opschalen, omdat ze zich verzekerd weet van een betrouwbare partner die het vertrouwen van de markt in het product vergroot.

2. StartupDelta: een succesvolle aanpak

De brief aan uw Kamer «*Ambitieuze Ondernemerschap: een agenda voor starters en groeiers*» van 2014 was het startsein voor onze inzet om het ecosysteem voor startups en scale-ups te verbeteren. Hoofdpunt van deze beleidsagenda was de lancering van StartupDelta in januari 2015 met mevrouw Kroes als special envoy. Voor een overzicht van concrete resultaten van StartupDelta en het startupbeleid zie bijlage 1.

Toegang tot netwerken

Onder de naam StartupDelta hebben de regionale innovatiehubs¹⁵ de krachten gebundeld en zich geprofileerd als «*one single hub*» vanuit de gedachte dat we als Nederland alleen dan internationaal onderscheidend zijn. Een resultaat daarvan is het startupdelta.org portal, dat het startup ecosysteem van Nederland in kaart brengt en over de hele wereld bezoekers trekt¹⁶. Zo is het Nederlandse startup ecosysteem onder de aandacht gebracht van buitenlandse ondernemers en investeerders. De organisatie van speciale missies voor startups en het opzetten van het mentoren netwerk -waarbij Nederlandse startups terecht kunnen bij hun internationale peers voor advies en begeleiding- in onder andere Boston, Silicon Valley, Londen en New York heeft veelbelovende innovatieve starters geholpen bij hun eerste stappen over de grens. Ook zijn startups aangehaakt bij handelsmissies en speelden zij een rol bij het bezoek van de Minister-President aan Japan, Silicon Valley en Atlanta. Daarnaast is de

¹⁵ Innovatiehubs: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Leiden, Rotterdam, Utrecht, Groningen, Friesland, Limburg, Eindhoven, Twente, Delft, Wageningen, Arnhem/Nijmegen.

¹⁶ Kamerstuk 34 300, nr. 28.

samenwerking tussen startups en grote bedrijven (corporates) verbeterd met het programma COSTA (samenwerking COrporates en STArtups), een programma waarin een aantal corporates in Nederland hun kennis bundelen om beter en duurzamer met startups te kunnen samenwerken en onder leiding staat van Jan Kees de Jager, CFO van KPN. Hierop sluit het corporate launchpad aan, een platform om grote bedrijven en startups te verbinden en leerervaringen te delen. Ook is in samenwerking met TNO, de TU's, KPN, Philips, NXP een pilot gestart van het programma getiteld TekDelta om startups sneller toegang te geven tot kennis en laboratoriumruimte. Om te zorgen dat startups gemakkelijker toegang hebben tot overheden is vanuit het Ministerie van Economische Zaken in samenwerking met andere overheden het Startup Officers Network opgezet (zie box 1).

Toegang tot talent

Onder de StartupDelta aanpak heeft het Ministerie van Veiligheid en Justitie het «startup visum» in het leven geroepen, een tijdelijke verblijfsvergunning waarmee buitenlandse startupondernemers een jaar de tijd krijgen om in Nederland een innovatieve onderneming te starten. De Europese variant van het startup visum is tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap op de Europese agenda gezet en zal onder Slowaaks voorzitterschap verder worden uitgewerkt. Om de aantrekkingskracht van Nederland op ondernemend talent in het buitenland te vergroten is afgelopen april de city deal «Warm Welkom Talent» getekend¹⁷. Om Nederlands talent te bevorderen heeft de overheid samen met bedrijven en instellingen in het veld het Codepact gesloten dat programmeren in het onderwijs bevordert via leraren, ouders en leerlingen. Bovendien is er gewerkt aan een Massive Open Online Course over ondernemerschap in samenwerking met de TU's. Daarnaast is er een impuls gegeven aan het valorisatie-debat ter bevordering van de doorgroei van academische startups¹⁸. Het rapport van Technopolis «De knelpunten voor doorgroeiende academische start-ups in Nederland» is op 24 november 2015 aan de Tweede Kamer gezonden door de Staatssecretaris van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mede namens mij.

Toegang tot kapitaal

De toegang tot regelingen van de overheid is verbeterd. Naar aanleiding van de motie van het lid Verhoeven (D66)¹⁹ is de maximale doorlooptijd voor de aanvraag van de WBSO voor nieuwe starters verkort van drie maanden naar een maand²⁰. Dit is onderdeel van de Startupbox die ik in oktober vorig jaar heb gelanceerd. De Startupbox is een tool om startups te leiden naar de best passende overheidsregeling en optimaliseert het proces voor startups van de eerste oriëntatie op overheidsregelingen tot aanvragen daarvan in het Engels. Voor nadere informatie is in samenwerking met de Kamer van Koophandel het startup-telefoonnummer

¹⁷ De citydeal «Warm Welkom Talent» is getekend door de Minister van Economische Zaken, de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Minister van Veiligheid en Justitie en de diverse wethouders van de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Eindhoven en Groningen.

¹⁸ Het rapport van Technopolis «De knelpunten voor doorgroeiende academische start-ups in Nederland» is op 24 november 2015 aan de TK gezonden door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap mede namens de Minister van Economische Zaken (Kamerstukken 32 637 en 31 288, nr. 215).

¹⁹ Handelingen II 2014/15, nr. 37, item 4.

²⁰ Beantwoording vragen over de begroting van Economische Zaken 2016, deel Economie en Innovatie (Handelingen II 2015/16, nr. 15, item 4).

ingesteld. Samen met de Minister van Financiën heb ik de heer Vermeend aangesteld als special envoy Fintech²¹.

In de begeleidende brief bij het Belastingplan 2016 is aangekondigd dat het kabinet per 2017 structureel € 50 miljoen beschikbaar stelt voor fiscale maatregelen ter stimulering van startups/mkb. Onderzocht is op welke wijze dit het beste kan worden vormgegeven. Hierbij zijn de ideeën van de startupsector en mevrouw Kroes voor de gebruikelijkloonregeling, werknemersparticipatie en investeringen in startups/mkb meegenomen. Zie voor een uitwerking van de mogelijkheden bijlage 2. Voor bedrijven die binnen de WBSO (S&O-afdrachtvermindering) als starter zijn aangemerkt²² wordt het fiscale belastbare loon van hun dga's (directeur-grotaandeelhouders) voor de zogenoemde gebruikelijkloonregeling op het minimumloon gesteld. Het geschatte budgettaire beslag van deze maatregel bedraagt € 27 miljoen. Er blijft met deze maatregel meer geld in de startup beschikbaar om te kunnen groeien. De maatregel voorkomt daarnaast dat kwalificerende, innovatieve startups met de Belastingdienst in overleg moeten treden over het gebruikelijke loon van hun dga. Vanwege de bijdrage aan een aantrekkelijk klimaat voor startups kondigt het kabinet deze maatregel aan met een voorziene inwerkingtreding per 2017. Om onder andere uitvoeringstechnische redenen onderzoekt het kabinet daarnaast de mogelijkheid om investeringen in startups/mkb te stimuleren via een co-investeringsregeling voor durfkapitaal in plaats van via een fiscale regeling (zie bijlage 2). Daar zal het overige deel van de totaal beschikbare € 50 miljoen worden ingezet. In zo'n regeling investeert de overheid met een private investeerder, *business angel*, mee. Duitsland heeft een interessante co-investeringsregeling die bij de verdere uitwerking zal worden bezien. Bij de ontwikkeling van een co-investeringsregeling blijft een belangrijke eis dat deze maatregel complementair is aan de bestaande instrumenten. Om dit met ingang van 2017 in werking te kunnen laten treden wordt dit deel van de middelen toegevoegd aan het Toekomstfonds.

Quote²³: StartupDelta: Holland's Alternative to Silicon Valley (Forbes, 20 mei 2015)

If you're looking to launch a startup tech company, the Netherlands would like a word with you. Holland is known for its windmills and tulips and canals and Rembrandt and Van Gogh and Van Dyke and plain dykes...and now, since last year, you can add StartupDelta to that list – a not-for-profit public-private partnership created to kick-start projects based in one of the Netherlands' dozen or so tech hubs including Amsterdam, Rotterdam, the Hague, Delft and Maastricht. The country bills itself as «Europe's Best-Connected and Largest Ecosystem» for start-ups and aims to turn the Netherlands into the «Europe's West Coast for Awesome Startups.

Nederlandse startup ecosysteem internationaal geprofileerd²³

Onder de naam StartupDelta heeft een breed scala aan partijen samengewerkt aan de vorming van een startup ecosysteem in Nederland dat kan concurreren op het internationale podium. En dit wordt breed erkent: Nederland is nu het derde snelst groeiende startup ecosysteem van Europa en staat op een vierde plek in de ranking voor beste startup

²¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/03/08/kamerbrief-fintech-ontwikkelingen> (Kamerstuk 32 013, nr. 122)

²² Een bedrijf is starter voor de WBSO (S&O-afdrachtvermindering) als het maximaal 4 jaar voor de loonheffingen inhoudingsplichtig is en maximaal in 2 eerdere jaren S&O-verklaringen heeft ontvangen.

²³ <http://www.forbes.com/sites/shelliekarabell/2015/05/20/startupdelta-hollands-alternative-to-silicon-valley/#608ad69d4409>.

ecosysteem in Europa na Londen, Berlijn en Parijs²⁴. Daarnaast staat Amsterdam op een tweede plaats in de European Digital City Index voor digitaal ondernemerschap²⁵. Bovendien heeft Nederland de eerste plaats behaald op het Startup Nation Scoreboard²⁶. Dit scoreboard laat zien hoe 25 Europese landen scoren op de adoptie van belangrijke beleidsmaatregelen om het ecosysteem voor startups te verbeteren.

3. StartupDelta 2020: successen oogsten en ambitie vergroten

De kracht van Nederland ligt in de uitstekende IT-infrastructuur, de hoogopgeleide bevolking, een goede kennispositie en de bereidheid om nieuwe technologie in te zetten. Dat uitgangspunt heeft ertoe bijgedragen dat StartupDelta een succes is. Met StartupDelta is de centrale aanpak gehanteerd om Nederland als «One Single Hub» van samenwerkende innovatiehubs te organiseren. Daarnaast om de bedrijven, kennisinstellingen en andere veldpartijen te activeren een sterke rol te pakken in het uitbouwen van het ecosysteem. De behoefte om deze succesvolle aanpak voort te zetten wordt dan ook breed gedragen. Meer nog dan in de afgelopen periode zal daarbij het initiatief komen te liggen bij de regionale innovatiehubs en de startup gemeenschap zelf. Het draait immers om hen. Daarom kondig ik in deze brief het vervolg aan van StartupDelta: StartupDelta 2020. Mijn ambitie is dat Nederland een plek bereikt in de wereldwijde top 5 in de startup ecosysteem ranking van Compass in 2020. Nu staat Nederland daarin op plek 19, dus er is veel te doen.

Meer aandacht voor scale-ups

In het vervolg van StartupDelta komt er nog meer aandacht voor scale-ups.

Op het gebied van snelle opschaling van innovatieve startups loopt Europa achter ten opzichte van de VS²⁷ en loopt Nederland niet voorop in Europa. En hoewel 57% van de jonge ondernemers verwacht één baan te creëren in de komende vijf jaar, is het percentage dat verwacht meer dan 19 banen te creëren slechts 0,6% in Nederland, dat een derde lager ligt dan het gemiddelde van de innovatie gedreven economieën²⁸. Als we de potentie die innovatieve startups bieden op het vlak van werkgelegenheid goed willen benutten, moeten we dus zorgen voor betere randvoorwaarden voor groei en ambitie.

Kansen verder benutten

Juist in Nederland met zijn beperkte oppervlak kunnen we profiteren van de geringe afstand tussen de verschillende innovatiehubs. De reis tussen de verschillende hubs duurt nooit langer dan zón anderhalf uur en dat maakt ons land tot een startup ecosysteem dat internationaal onderscheidend blijft, onder het motto: One Single Hub. Daarnaast moeten ook de andere partijen in het netwerk rondom startups – zoals kennisinstellingen, accelerators en investeerders – hun rol nemen bij het ondersteunen van kansrijke bedrijven. StartupDelta heeft al deze partijen aangesproken op hun rol en hen gestimuleerd om deze ook nader in te vullen. Dit netwerk kan nog verder verbreed worden, bijvoorbeeld door het beter betrekken van de topsectoren, het hbo en mbo bij verdere

²⁴ Compass – The Global Startup Ecosystem Ranking 2015.

²⁵ European Digital Forum – European Digital City index 2015.

²⁶ European Digital Forum – Startup Nation Scoreboard 2016.

²⁷ Veugelers, Reinhilde and Cincera, Michele. (2010) Europe's missing yollies. Bruegel Policy Brief 2010/06, August 2010.

²⁸ GEM, 2014.

professionalisering en uitbreiding van ondernemersonderwijs en valorisatie van onderzoek.

4. Aanpak StartupDelta 2020

StartupDelta 2020 is een initiatief van en voor het Nederlandse startup ecosysteem. StartupDelta 2020 zal een flexibele, actiegerichte aanpak hanteren met grote betrokkenheid van de spelers in het veld. Met StartupDelta 2020 wordt voortgebouwd op het succes van StartupDelta, met nog meer focus op «scale-ups» en door nog meer te investeren in het verbinden van belangrijkste spelers en het bouwen van essentiële netwerken. StartupDelta 2020 wordt vormgegeven als programma voor 4,5 jaar met actie-agenda's die een looptijd kennen van anderhalf jaar. Zo kan het veld, in samenwerking met de overheid, responsief en adaptief²⁹ werken aan de missie van StartupDelta 2020: het initiëren, verbinden en opschalen van de belangrijkste startup- en scale-up-initiatieven in Nederland.

Betrokkenheid veld vergroot

De bestaande ecosysteempartijen worden op verschillende manieren betrokken in de organisatie van StartupDelta 2020. Zo worden zij actief ingezet in programmateams of bij het afvaardigen van aansprekende vertegenwoordigers in een ambassadeursnetwerk. Ook zullen zij participeren in de uitvoering.

Rol van de overheid

Zo komt het initiatief meer te liggen bij de regionale innovatiehubs en de startupgemeenschap zelf. Het Rijk houdt wel een belangrijke ondersteunende rol. Ze houdt koers op het doel van StartupDelta 2020, zodat het startup ecosysteem als onderdeel van het totale innovatiesysteem vooruit blijft gaan. Ze is partner door de inbreng van netwerken en expertise, het meewerken in de uitvoering van de actieagenda en de ontwikkeling van een flankerende beleidsagenda bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, financiering en inkoop. Het Ministerie van Economische Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zullen een deel van de kosten op zich nemen. Het andere deel komt vanuit de regionale innovatiehubs en private partijen.

Actie-agenda

De komende zomerperiode wordt besteed aan overleg met de relevante spelers over de opstelling van een actie-agenda. Deze agenda vormt de basis voor een organisatie die flexibel opereert en in wisselende teams aan oplossingen werkt. Per thema worden de relevante departementen en partijen in het veld bij het proces betrokken, zodat ze hun commitment en inzet verder handen en voeten kunnen geven. Zo zal StartupDelta 2020 op het thema gezondheid, zorg en ondersteuning met het Startup2scale-up netwerk van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bieden. Hoofdlijnen zijn verbinden van netwerken en leren van elkaar, (inter)nationale profilering en het wegnemen van barrières.

Netwerk:

- De toegang tot klanten en de markt blijft een belangrijk onderwerp met de verdere uitwerking van COSTA om meer grote bedrijven op

²⁹ WRR-naar een lerende economie.

CEO-niveau te enthousiasmeren. Het corporate launchpad sluit hierbij aan en biedt hiervoor vervolgens een concreet online platform.

- Toegang tot de overheid voor startups krijgt verder vorm via het Startup Officers Netwerk.
- Het mentorennetwerk dat startups toegang biedt tot internationale markten zal verder uitgebreid worden. Om startups daarnaast te ondersteunen bij hun internationalisering wordt ingezet op in derde landen georganiseerde competities (bijv. Get in the Ring) of lucratieve contacten met grote conglomeraten (zoals de K-Startup Grand Challenge in Korea) en actievere ondersteuning van internationale beurzen speciaal voor Nederlandse starters en deelname van starters aan handelsmissies.

Kapitaal:

- Met het Aanvullend Actieplan Mkb-financiering zorgt het kabinet voor een verbetering van de financieringsmogelijkheden ook voor startups en scale-ups. Zo is recent Dutch Venture Initiative 2 met een budget van € 200 mln gelanceerd. Toegang tot (risico)kapitaal voor startups en scale-ups zal ook de komende tijd voldoende aandacht vergen. Het Nederlands Investerings Agentschap (NIA) speelt hierin een belangrijke rol (zie bijlage 3).
- Daarnaast het verder verbeteren van de informatie over beschikbare instrumenten voor startups en scale-ups via verdere ontwikkeling van de Startupbox waarbij bijvoorbeeld wordt onderzocht hoe een loket bij de Belastingdienst kan bijdragen.

Talent

- Verbetering van de kwaliteit van het ondernemerschapsonderwijs (door o.a. Dutch Centres of Entrepreneurship). Meer aandacht voor groeistrategie, financiering en multidisciplinaire teams en internationalisering moet bijdragen aan de verdere ontwikkeling van talent. Zo kunnen in het onderwijs studenten en leerlingen geïnspireerd worden hun eigen onderneming te beginnen, te innoveren en te groeien. Bijvoorbeeld door meer ruimte te geven aan succesvolle ondernemers hun ervaringen te delen met studenten en leerlingen. Het verder landelijk opschalen van succesvolle aanpakken biedt hier nog volop kansen.
- Verdergaande samenwerking wordt gestimuleerd tussen de Centers for Entrepreneurship, Knowledge Transfer Offices en overige valorisatieactiviteiten van universiteiten en hogescholen.
- De verdere uitwerking en invulling van de Citydeal «Warm welkom talent» moet de aantrekkingskracht van Nederland voor ondernemend talent uit het buitenland vergroten en duurzaam op hoog niveau houden.

Communicatie

- Blijvende aandacht is nodig voor profilering van Nederland in het buitenland, in relevante media en op relevante events. Daartoe zal het StartupDelta portaal zich verder blijven ontwikkelen als dé toegangspoort tot Nederland en het startup ecosysteem. Via onder andere het startupdelta.org portaal en de nieuwsbrieven zal StartupDelta voortdurend laten zien welke resultaten zijn geboekt.

Om de tweede fase van StartupDelta een stevige impuls te geven is voor de komende anderhalf jaar de heer Constantijn van Oranje-Nassau gevraagd als Special Envoy StartupDelta. Hij kan Nederland bij uitstek internationaal profileren als kansrijk ecosysteem voor startups en

scale-ups. Hij zal partijen activeren, verbinden en inspireren en het Nederlandse startup ecosysteem naar een volgende fase brengen. Ik ben uiteraard zeer verheugd met deze bijzondere nieuwe envoy voor dit spannende project.

Afsluitend

Met deze voortzetting van het beleid voor startups en de uitbreiding van het beleid naar scale-ups wil ik vorm geven aan de gezamenlijke ambitie om Nederland het land te maken waar startups ontstaan, opschalen en wereldspelers worden. Dit maakt het innovatie ecosysteem in Nederland internationaal onderscheidend en concurrerend. Zo moet – zeker met de hulp van onze nieuwe envoy- een top 5 positie wereldwijd binnen ons bereik liggen.

Netwerk

- Het volledige Nederlandse startup ecosysteem van startups, investeerders, incubators en accelerators is in kaart gebracht met het startupdelta.org portaal.
- De «How to Get there» summit is in november 2015 in Rotterdam gehouden, waarbij de samenwerking tussen corporates en startups centraal stond.
- StartupFest Europe (mei 2016) is een vijfdaags event verspreid over Nederland. Tijdens het EU-voorzitterschap van Nederland worden nationale en internationale partners uit het ecosysteem met elkaar verbonden, kennis en ervaringen uitgewisseld en zaken gedaan.
- Door de Special Envoy zijn verschillende bezoeken gebracht aan de stakeholders in de leidende startup hubs, zoals Londen, Tel Aviv, Silicon Valley, New York, Boston en Berlijn. Hier zijn verbindingen gelegd met investeerders, incubators en bedrijven.
- In 2015 zijn missies voor startups georganiseerd naar onder andere New York, Londen, Japan, Seoul en Helsinki. Daarnaast is er ondersteuning vanuit de Nederlandse posten voor promotie van het Nederlandse startupklimaat.
- In mei 2016 is COSTA gelanceerd om meer grote bedrijven op CEO niveau te enthousiasmeren. Het corporate launchpad dat in september 2015 is gelanceerd, sluit hierbij aan en biedt een concreet online platform.
- Om overheden meer open te stellen voor startups is in maart 2016 het «Startup Officers Netwerk» van start gegaan.
- Het mentoren netwerk voor Nederlandse startups dat in 2014 is gelanceerd in New York is uitgebreid naar Boston, Londen en de Westkust van de VS.

Kapitaal

- Het kabinet stelt per 2017 € 50 miljoen beschikbaar voor de stimulering van startups/mkb.
- De regeling vroege-fasefinanciering heeft sinds de openstelling in juli 2014 46 ondernemingen een lening verstrekt voor een totaalbedrag van € 13,44 miljoen.
- De doorlooptijd van de WBSO is verkort voor nieuwe starters.
- De Startupbox is een tool om startups te leiden naar de best passende overheidsregeling en om het proces van de eerste oriëntatie op overheidsregelingen tot aanvragen daarvan in het Engels te optimaliseren.
- Samen met het Ministerie van Financiën heeft het Ministerie van Economische Zaken de heer Vermeend is aangesteld als special envoy Fintech.

Talent

- De introductie van het startup visum januari 2015 leidt ertoe dat oprichters van buiten de EU een verblijfsvergunning voor een jaar kunnen krijgen. In 2015 tot en met het eerste kwartaal van 2016 zijn honderd aanvragen ingediend en dertig verblijfsvergunningen verleend.
- Het concept van een EU-breed startup visum is onder het Nederlands EU-voorzitterschap gelanceerd en wordt door het Slowaaks voorzitterschap overgenomen.

- De Special Envoy heeft de Inspiring Fifty naar Nederland gehaald. Een event waarbij de 50 leidende Tech-vrouwen in Europa als netwerkpartners en rolmodellen naar Nederland zijn gehaald (mei 2016).
- Per 1 januari 2016 is de zelfstandigenregeling ook beter toegankelijk gemaakt voor startups.
- In samenwerking met de TU's en de Wageningen Universiteit ontwikkelen we een MOOC ondernemerschap (startdatum 1/9/2016).
- In het pilotproject TekDelta stelt TNO samen met de 4 TU's, een aantal corporates, incubators, beschikbare technologie, faciliteiten en mentoring beschikbaar aan startups.
- Codepact, een samenwerkingsverband van 31 publiek-private partners, ondersteunt scholen, leraren en ouders bij het geven van programmeer lessen op scholen en daarbuiten. Voor de koppeling van het aanbod van bedrijven met de vraag van scholen wordt samengewerkt met Techniekpact.
- Knowledge Transfer Offices hebben samen met venture capitalists en startups een raamwerk opgesteld voor het omgaan met IP om de transparantie te bevorderen over hoe de kennisinstellingen omgaan met intellectueel eigendom in relatie tot academische startups. Dit moet nog bestuurlijk worden bekrachtigd.
- Vier ministeries en vier gemeenten hebben de city deal «Warm welkom talent» ondertekend met als doel de aantrekkingskracht van Nederland voor ondernemend talent uit het buitenland te vergroten en duurzaam op hoog niveau te houden.

Communicatie

- Bij het portaal startupdelta.org en een speciaal loket van de Kamer van Koophandel kunnen startups terecht met hun vragen.
- Er is door de Special Envoy via speeches en media interviews veel aandacht gegeven aan mentaliteits verandering in Nederland meer «startup ready» te maken, zoals het nemen van risico's; het durven en mogen te falen en het zichtbaar durven te excelleren.
- Er zijn sessies geweest met de Minister-President en startups over onder andere het onderwerp fintech, gezondheidszorg en cyber security.
- Er zijn vele nationale en internationale artikelen (zie box 2), media optredens van de special envoy en bezoeken aan de grote internationale Tech-events geweest waarbij Nederland is gepositioneerd als dé plek voor startups.

Het kabinet heeft per 2017 € 50 miljoen structureel beschikbaar gesteld voor het stimuleren van startups/mkb. Onderzocht is op welke wijze dit het beste kan worden vormgegeven. Hierbij zijn de ideeën van de startupsector en de special envoy startups mevrouw Kroes voor de gebruikelijkloonregeling, werknemersparticipatie en investeringen in startups/mkb meegenomen. Het kabinet heeft ook onderzocht op welke wijze het beste invulling kan worden gegeven aan de motie Mulder.³⁰ Deze roept op om ook te kijken naar het versterken van het eigen vermogen van het mkb onder meer door het mobiliseren van particuliere vermogens waarbij zowel directe als indirecte investeringen via fondsen of crowdfundingplatformen worden gefaciliteerd. Deze ideeën zijn uitgewerkt onder de randvoorwaarden uitvoerbaarheid, handhaafbaarheid en Europeesrechtelijke houdbaarheid. Wanneer de definitieve vormgeving van de voorstellen bekend is, zal de Belastingdienst nog een definitieve uitvoeringstoets doen.

Gebruikelijkloonregeling

Voor directeur-grotaandeelhouders (dga's) wordt het belastbare loon ten minste gesteld op het loon dat in de betreffende situatie als een gebruikelijk loon wordt gezien. Voor dga's van (startende) ondernemingen met lage of geen winst is het onder omstandigheden mogelijk het loon in overleg met de Belastingdienst op een lager bedrag vast te stellen dan bij dga's van andere ondernemingen. Dat proces wordt door sommige startups ervaren als tijdrovend met een onzekere uitkomst.³¹ Volgens de startupsector is het internationaal gebruikelijk dat de dga in de eerste jaren afziet van loon zodat de middelen in de onderneming kunnen worden geïnvesteerd. Als tegemoetkoming is onderzocht of het fiscale belastbare loon van de dga voor startups direct op het minimumloon kan worden gesteld. Dit heeft gevolgen voor de loonheffing en voor de werkgeverspremies. Dit zal mogelijk worden gemaakt voor dga's van bedrijven die binnen de WBSO als starter zijn aangemerkt.³² Startups die zich bezighouden met speur- en ontwikkelingswerk nemen een extra risico omdat innovaties kunnen mislukken. Dit betekent dat veel bedrijven terughoudend zijn met investeringen in speur en ontwikkelingswerk. Daarnaast profiteren de andere bedrijven via kennispillovers ook vaak van het speur en ontwikkelingswerk van deze innovatieve startups. Het geschatte budgettaire beslag bedraagt € 27 miljoen. Er blijft met deze maatregel meer geld in de startup beschikbaar om te kunnen groeien. De maatregel voorkomt daarnaast dat kwalificerende, innovatieve startups met de Belastingdienst in overleg moeten treden over het gebruikelijke loon van hun dga. Vanwege de bijdrage aan een aantrekkelijk klimaat voor startups kondigt het kabinet deze maatregel aan met een voorziene inwerkingtreding per 2017.

Werknemersparticipaties

Als tweede maatregel is onderzocht of de regeling voor de fiscale behandeling van aandelenoptierechten kan worden aangepast. Bij aandelenoptierechten wordt bij uitoefening van de opties loonheffing geheven over hetgeen bij uitoefening of vervreemding van het recht wordt genoten. De heffing is derhalve mede afhankelijk van de (verwachte) waardeontwikkeling van de aandelen en vindt plaats tegen

³⁰ Kamerstuk 34 300, nr. 28.

³¹ Zie ook agenda StartupNL van het Lid Lucas.

³² Een bedrijf is starter voor de WBSO als het maximaal 4 jaar inhoudingsplichtig is en maximaal in 2 eerdere jaren S&O-verklaringen heeft ontvangen.

het progressieve tarief van box 1. Dit heeft tot gevolg dat, wanneer de onderneming succesvol is, een hoog bedrag aan loonheffing verschuldigd kan zijn. Ingeval de werknemer bij de uitoefening van het aandelenoptie-recht op dat moment incurante aandelen verkrijgt, zullen niet altijd voldoende liquide middelen beschikbaar zullen zijn om de belasting te voldoen. Tegen deze achtergrond hebben succesvolle startups en partijen die startups adviseren aangegeven dat het verstrekken van aandelenoptie-rechten niet als een aantrekkelijke manier wordt gezien om werknemersparticipatie te stimuleren. Daarom is een maatregel onderzocht waarbij na het uitoefenen van aandelenoptierechten door werknemers van innovatieve startups een deel van het voordeel kan worden vrijgesteld. Bij deze maatregel zijn de volgende kanttekeningen te maken.

De onderzochte maatregel, het vrijstellen van een deel van de waarde van de aandelen bij het uitoefenen van de optie, lost het liquiditeitsprobleem slechts gedeeltelijk op. Dit zorgt voor een verwachte lage effectiviteit van de onderzochte maatregel. Verder hangt het moment waarop loonheffing moet worden afgedragen af van het tijdstip waarop de opties worden uitgeoefend. Werkgever en werknemer kunnen over dit uitoefentijdstip afspraken maken. Ook maakt zo'n maatregel het belastingstelsel complexer. Daarnaast zijn er alternatieve manieren om werknemersparticipatie te stimuleren die voor de werknemers niet tot liquiditeitsproblemen leiden. Bijvoorbeeld door het toekennen van *stock appreciation rights*, waarbij de werknemer na een bepaalde termijn een variabele beloning krijgt afhankelijk van de waardeontwikkeling van de aandelen. Om bovenstaande redenen zal het kabinet deze onderzochte maatregel niet implementeren.

Durfskapitaalregeling

Als derde maatregel is een fiscale faciliteit onderzocht om investeringen in startups/mkb te stimuleren. Hiervoor is de mogelijkheid onderzocht om in het jaar van de investering een heffingskorting toe te kennen in de inkomstenbelasting aan de natuurlijke persoon nieuwe aandelen verkrijgt in een kwalificerende vennootschap. Deze investering zou eventueel ook via een fonds kunnen. Afhankelijk van de grootte van het bedrijf waarin wordt geïnvesteerd zou de heffingskorting 30% (mkb jonger dan 5 jaar) of 45% (startups) van de investering bedragen. Dit is een gelijksoortige regeling als bestaat in het VK met de Seed Enterprise Investment Scheme (SEIS) en de durfskapitaalregeling die recent in België is geïntroduceerd.

De Britse autoriteiten heb ik gevraagd naar de evaluatie van de SEIS-regeling, n.a.v. mijn eerdere toezegging om deze met de Kamer te delen.¹ Zij gaven in tegenstelling tot eerdere berichten aan dat er de komende jaren geen evaluatie gepland staat voor de SEIS-regeling. Wel hebben ze ons de meeste recente statistieken gestuurd over de SEIS-regeling. In 2014–15 hebben 2.185 bedrijven een investering gehad van de SEIS-regeling voor een bedrag van 168 miljoen pond.¹ De opzet van de SEIS regeling is meegenomen bij het onderzoeken van een fiscale maatregel om investeringen in startups te stimuleren in Nederland.

Een dergelijke regeling is volgens de Belastingdienst en RVO.nl niet uitvoerbaar. Om de maatregel effectief te laten zijn, moeten eisen worden gesteld aan de investeerder, de investering en de onderneming, waarbij voor bepaalde eisen een periodieke toetsing noodzakelijk is. Zo moet worden getoetst of binnen een bepaalde periode de aandelen zijn

¹ AO Ondernemen en Bedrijfsfinanciering 19-11-2014, Kamerstuk 32 637, nr. 163

¹ <https://www.gov.uk/government/statistics/enterprise-and-seed-enterprise-investment-schemes-april-2016>

vervreemd of dividend is uitgekeerd. Deze vereisten zijn nodig om te voorkomen dat de investering (deels) ongedaan wordt gemaakt. Dit maakt een dergelijke regeling te complex in de uitvoering. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de regeling vanwege het ruime fiscale voordeel zal leiden tot oneigenlijk gebruik en misbruik, hetgeen problemen oplevert voor de handhaving. Omdat dit pas achteraf toetsbaar is en gezien de grote bedragen waar het om kan gaan, ontstaat een (terugvorderings)-risico voor de Belastingdienst op het moment dat deze heffingskorting onterecht verleend is. De terugname van de heffingskorting als achteraf blijkt dat niet aan alle voorwaarden is voldaan, is niet in te passen in de systemen van de Belastingdienst. Daarnaast is de budgettaire beheersbaarheid bij deze maatregel een punt van zorg. De budgettaire derving van de uitgewerkte maatregel bedraagt naar schatting aanzienlijk meer dan € 50 miljoen en zou daarmee boven het beschikbare budget uitkomen.

Ter invulling van de motie Mulder is ook gekeken naar een durfkapitaalregeling met een fiscale stimulans voor investeringen in fondsen die worden opgericht om te investeren in het startend mkb. Voor de doelgroep startend mkb is gekozen ter beperking van het budgettaire beslag. Net als bij de regeling groen beleggen krijgt de investeerder in een kwalificerend fonds daarbij een vrijstelling in box 3 en een heffingskorting. Met een dergelijke regeling is ook ervaring opgedaan in de oude durfkapitaalregeling (ook wel de Tante Agaathregeling). Uit de evaluatie van deze regeling in 2005 bleek dat de regeling er maar in beperkte mate voor heeft gezorgd dat bedrijven financiering hebben gekregen, die zij anders niet zouden hebben gekregen. De fondsvorming heeft bij die regeling niet in voldoende mate gezorgd voor de beschikbaarheid van financiering voor de beoogde doelgroep. Daarbij bleef een aanzienlijk deel van het fiscale voordeel bij de fondsen hangen en kwam vooral financiering tot stand met een laag risico. Daarnaast moet vanwege het beschikbare budget van 50 mln. euro in totaal het fiscale voordeel beperkt blijven. Het is de vraag of fondsen rendabel kunnen zijn bij deze mate van stimulering, zeker ook gelet op het hoge risico van de beoogde doelgroep.

Het kabinet onderzoekt daarom het alternatief om investeringen in startups/mkb te stimuleren via een co-investeringsregeling voor durfkapitaal en daar het overige deel van de 50 mln euro beschikbaar voor te stellen. In zo'n regeling investeert de overheid met een private investeerder, *business angel*, mee. Duitsland heeft een interessante co-investeringsregeling die bij de verdere uitwerking zal worden bezien. Bij het ontwikkelen van een co-investeringsregeling blijft een belangrijke eis dat deze maatregel complementair dient te zijn aan de bestaande instrumenten. Om dit met ingang van 2017 in werking te kunnen laten treden wordt dit deel van de middelen toegevoegd aan het Toekomstfonds.

Inbedding in breder mkb-beleid

Het kabinet zet zich in om het ondernemersklimaat in Nederland te verbeteren en de juiste randvoorwaarden voor het mkb te scheppen om te ondernemen. Het mkb is belangrijk voor de economie en de maatschappij: het mkb is belangrijk voor innovatie, export en economische groei.

Het Nederlands mkb is altijd in beweging en verandert constant van samenstelling en aanzicht. Ten opzichte van 10 jaar geleden nam het aantal zzp'ers sterk toe, kwam er extra aandacht voor startups en het concept van de deeleconomie en kwam er veel bedrijvigheid bij in ICT gerelateerde activiteiten. McKinsey (2014) constateerde dat het ontbrak aan een solide feitenbasis om dit beeld te staven. Op initiatief van het Comité voor Ondernemerschap en Financiering is ingezet op De Staat van het MKB (www.staatvanhetmkb.nl): een data en kennisinfrastructuur om de diversiteit en dynamiek van het mkb in kaart te brengen. Eind november werd de eerste versie gelanceerd. Met nauwe betrokkenheid van gebruikers en aanbieders van mkb-informatie wordt het platform de komende periode verder aangepast en uitgebreid.

Het beleid wordt vormgegeven door intensieve samenwerking met partijen in het veld door kansrijke initiatieven te versterken en te verbinden. Aansprekende voorbeelden van beleid waarin de overheid intensief samenwerkt aan een aantrekkelijk ondernemersklimaat zijn het programma NLgroeit waarmee het kabinet een platform faciliteert voor ondernemers die willen doorgroeien en TedXBinnenhof: Ideas from Europe, dat in samenwerking met de EU een podium geeft aan inspirerende ondernemers. Daarnaast werkt het Ministerie van Economische Zaken samen met de regio's in het Nederlands Investerings Agentschap (NIA) om meer investeringen met bredere maatschappelijke baten in de Nederlandse economie te realiseren en om ons land beter aan te sluiten op het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSD) dat bij de Europese Investeringsbank (EIB) is ondergebracht.

Het kabinet draagt bij aan het verbeteren van de toegang tot financiering voor ondernemers. Dit doet zij met haar financieringsinstrumentarium. Met dit instrumentarium is het voor het mkb met toekomstperspectief mogelijk om financiering aan te trekken daar waar dit in de markt niet lukt door bijvoorbeeld gebrek aan zekerheden. Met het Aanvullend Actieplan Mkb-financiering zorgt het kabinet voor een verbetering van de financieringsmogelijkheden ook voor startups en scale-ups. Zo is recent Dutch Venture Initiative 2 met een budget van 200 mln gelanceerd. Toegang tot (risico)kapitaal voor startups en scale-ups is een onderwerp waar voldoende aandacht voor moet zijn. De overheid biedt op verschillende manieren ondersteuning zoals door het bieden van garanties of het zelf verstrekken van innovatiekredieten. Zo bestaan al mogelijkheden via Vroege fase financiering, de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen, de SEED-capital regeling het Dutch venture Initiative en is er bij de KvK een Business Angel programma. Ook het recent ingerichte Nederlands Investerings Agentschap (NIA) speelt hierin een belangrijke rol. Ook ondersteunt de overheid Qredits, opgericht door de banken voor kredietverlening tot € 250.000. Recent is in samenwerking met de Europese Investeringsbank € 100 miljoen beschikbaar gekomen om kleine leningen mee te financieren. De regeling Borgstelling MKB-kredieten heeft in de periode 2011 tot en met kwartaal 1 van 2016 gezorgd voor ruim 14.000 kredieten aan met name kleine bedrijven, waaronder startups en innovatieve bedrijven.

Naast bancaire financiering worden door het kabinet verscheidene alternatieve financieringsvormen zoals crowdfunding, kredietunies, mkb-obligaties en ketenfinanciering ondersteund. Zo bieden regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) advies over financieringsvormen en zijn ze gezamenlijk betrokken bij meer dan 50% van de vroege fase financieringen volgens het NVP. Alternatieve financieringsvormen worden ondersteund in de vorm van promotie en voorlichting, het wegnemen van belemmeringen in de regelgeving en inzet van kennis en bestaande instrumenten. In 2015 heeft de overheid samen met private partners de Nationale Financieringswijzer opgericht, om de financieringsmarkt transparanter te maken. Nieuwe financieringsvormen en aanbieders zullen zo voor het mkb beter vindbaar worden. De overheid draagt zo bij aan de transitie van de financieringsmarkt naar een meer divers aanbod van financieringsvormen en vormen van vermogen, zowel vreemd als risicodragend. Tot slot is de Nederlandse Investeringsinstelling (NLII) mede opgericht om de mkb-financieringsmarkt te verbeteren door meer investeringen van institutionele beleggers tot stand te brengen. Vanuit NLII zijn twee fondsen ontstaan voor mkb-financiering. Dit zijn het Bedrijfsleningenfonds en het Achtergestelde Leningenfonds.

Met de generieke innovatie instrumenten voor bedrijven stimuleert het kabinet investeringen in onderzoek en innovatie met name bij het mkb. De WBSO bevordert de private R&D-uitgaven en draagt bij aan een gunstig vestigingsklimaat voor R&D-bedrijven, zo blijkt ook uit de meest recente WBSO-evaluatie (2012). Met ingang van dit jaar is de RDA samengevoegd met de WBSO. Deze gecombineerde regeling heeft de S&O-afdrachtvermindering. Door de samenvoeging kunnen bedrijven nu niet alleen de R&D-loonkosten, maar ook de overige aan R&D-gerelateerde kosten en uitgaven via de loonheffing verrekenen. Dit verbetert de effectiviteit van de fiscale R&D-stimulering, het biedt bedrijven meer zekerheid over het exacte fiscale voordeel en de mogelijkheden om dit voordeel te benutten. De integratie van de WBSO en RDA is door verbeterde verzilveringsmogelijkheden ook goed voor starters die nog geen winst maken. Voor starters geldt een hoger tarief (40% i.p.v. 32%) in de eerste schijf van de nieuwe regeling. Conform de toezegging in de brief Ambitieuze Ondernemerschap (2014) is de eerste schijf ondertussen verlengd (van € 250.000 in 2014 naar € 350.000 in 2016), wat gunstig is voor starters en doorgroeiërs. Met ingang van maart dit jaar neemt RVO.nl de aanvragen van nieuwe starters met voorrang in behandeling, waardoor deze binnen één maand na aanvang van de periode waarop de aanvraag betrekking heeft zijn af te handelen.

Met regionale partners werkt het kabinet via een gezamenlijke inzet van instrumenten aan innovatiestimulering in het mkb. Onder meer via de gezamenlijke ROM's, de mkb samenwerkingsagenda, de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) en de programma's van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) voor mkb innovaties en koolstofarme economie. In 2013 werd de MIT-regeling ingesteld om het mkb meer bij de Topsectoren te betrekken en de samenwerking en innovatie van het mkb in de topsectoren te verhogen. Het maakt het voor mkb'ers gemakkelijker om innovaties tot stand te brengen en door te ontwikkelen. Dit jaar hebben het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en de landsdelen/provincies afgesproken om de MIT-aanpak in 2016 te continueren en landsdekkend te maken. Dit leidt tevens tot een hoger budget (€ 55 mln. in 2016 t.o.v. € 50 mln. in 2015). Dit is mede mogelijk gemaakt door het amendement Van Veen/ Vos op basis waarvan ook extra middelen beschikbaar zijn gekomen voor de regelingen Innovatie Prestatie Contracten (IPC) en SBIR, die goed gebruikt worden door het

mkb³⁵. De EFRO-regelingen die voortvloeien uit de vier landsdelige EFRO-programma's richten zich in het algemeen op valorisatie, grotere R&D-samenwerkingsprojecten en het faciliteren van proeftuinen. Daarnaast is er een flinke deelname van mkb-bedrijven aan de Topsectorenaanpak. Zo participeerden er in 2014 meer dan 3200 mkb bedrijven aan de 3.500 projecten die de grondslag vormden voor de TKI-toeslag in dat jaar. Dit is 90% van het totaal van de deelnemende Nederlandse bedrijven aan deze projecten. Zie ook box 2.

Box 2: Open House

Open House is een platform dat een ecosysteem creëert door de kracht van start ups en scale-ups i.s.m. met launching customers, NGO's, EZ, fondsen en de wetenschap te gebruiken om zowel commerciële producten en systemen te ontwikkelen als oplossingen voor Maatschappelijke uitdagingen. Deze publiek private samenwerking komt voort uit de Creatieve industrie, m.n. de Event Dance en Music Industrie. Het is een bloeiend netwerk met een karakter van een open innovatiesysteem, waarbij grotere bedrijven afname van de innovaties garanderen (de zgn Launching customers). De EDM-sector en het concept Open House zijn voor al deze partijen aantrekkelijk omdat grote events eenvoudig als testlocaties voor tal van innovaties kunnen dienen. Want een Event met 60.000 toeschouwers heeft alle eigenschappen van een kleine stad. Waardoor innovaties op het gebied van bijvoorbeeld afvalverwerking, energieopslag, geïntegreerde bouwsystemen, communicatie en logistiek getest kunnen worden. Maar ook de creatie van nieuwe belevingservaringen door Virtual Reality en artificiële intelligentie of gebruik van big data worden daarbij ontwikkeld.

Daarnaast wordt het platform in samenwerking tussen EZ, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Rode Kruis ingezet om oplossingen aan te leveren voor Humanitaire Hulp. Want Innovaties voor Noodopvang kunnen logischerwijs niet getest worden tijdens Noodsituaties, maar events lenen zich daar wel voor. De kracht van start ups en scale-ups kan daarbij een verschil maken. Tot slot wordt ook geïnvesteerd om gezamenlijk langjarige Onderzoeks- en Innovatieprogramma's op te zetten, waardoor de samenwerking tussen startups, scale-ups en de wetenschap wordt versterkt.

³⁵ Kamerstuk 34 000 XIII, nr. 17.